

A személyi védelem, Védelmi Program, személyvédelmi és létesítménybiztosítási feladatok és a titkos információgyűjtés

Nyeste Péter

Nemzetközi összehasonlítás¹¹⁵ alapján megállapítható, hogy a *bűnüldözési célú felderítés hírszerző* szektorális feladatai közé tartoznak egyrészt a megelőző és veszélyelhárító jellegű, konkrét bűncselekményekhez nem kötődő, ágazati törvényi szabályozású bűnüldözési feladatok (*rendészeti célú felderítés*), másrészt az elsődleges bűnüldözési információk ellenőrzését szolgáló intézkedések, amelyeket előzetes nyomozás keretében lehet végrehajtani. A 2018-as büntetőeljárás reformhoz igazodó rendészeti célú felderítést szabályozó rendőrségi törvény a személyvédelem és létesítménybiztosítási, valamint a személyi védelemi feladatokat, illetve a Védelmi Programot a korábbi szabályozáshoz hasonlóan a rendőrség titkos információgyűjtési feladatai közé sorolja.¹¹⁶

A rendőrségi törvény a titkos információgyűjtést szigorúan célhoz kötötten engedélyezi elrendelni, az egyes célokhoz olyan normatív feltételrendszert társítva, amely alapján a titkos információgyűjtést csak meghatározott szempontrendszer alapján lehet elvégezni, ezzel a tevékenység törvényességének érdemi megítélését segíti. A törvény minden egyes cél esetében külön-külön konkretizálja, hogy pontosan milyen feltételek teljesülése esetén végezhető titkos információgyűjtés.

A rendőrségi törvény alapján a *személyi védelem ellátása, illetve a Védelmi Program* előkészítése és végrehajtása érdekében akkor folytatható titkos információgyűjtés, ha *megalapozottan feltehető*, hogy attól a *fenyegetett helyzetben lévő személy* veszélyeztetettségére vonatkozó, illetve az ellene irányuló személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó bűncselekmény megelőzését szolgáló, a végrehajtás szempontjából lényeges információ várható.

¹¹⁵ NYESTE 2016.

¹¹⁶ Rtv. 6. § „A rendőrség az Alaptörvényben, az e törvényben és törvény felhatalmazása alapján más jogszabályban meghatározott bűnmegelőzési, bűnüldözési, államigazgatási és rendészeti feladatkörében:

- gondoskodik a büntetőeljárással összefüggésben a jogszabályban meghatározott személyi kört érintő személyi védelmi feladatok (a továbbiakban: személyi védelem) ellátásáról, továbbá a büntetőeljárásban részt vevők Védelmi Programjának (a továbbiakban: Védelmi Program) a végrehajtásáról,
- védi a jogszabályban meghatározott, Magyarország szempontjából különösen fontos személyek (a továbbiakban: védett személy) életét, testi épségét; őrizi a jogszabályban meghatározott létesítményeket és értékeket (a továbbiakban együtt: személyvédelmi és létesítménybiztosítási feladatok).”

Rtv. 7/E.§ „A terrorizmust elhárító szerv jogszabályban meghatározottak szerint egyes védett személyek tekintetében személyvédelmi feladatokat lát el, és egyes kijelölt létesítmények tekintetében létesítményvédelmet gyakorol.”

Rtv. 64. § „A rendőrség

d) a személyi védelem ellátása, illetve a Védelmi Program előkészítése és végrehajtása során,
e) személyvédelmi és létesítménybiztosítási feladatai ellátása során az e törvényben meghatározott szabályok alapján folytathat titkos információgyűjtést.”

A személyvédelmi és létesítménybiztosítási feladatok ellátása érdekében akkor folytatható titkos információgyűjtés, ha *megalapozottan feltehető*, hogy attól a *védett személy*, a *kijelölt létesítmény veszélyeztetettségére vonatkozó*, valamint az ezek ellen irányuló erőszakos bűncselekmény megelőzését szolgáló információ várható. Ennek megállapítása érdekében a rendőrség kijelölt egységei folyamatos veszélyeztetettségfelmérést szolgáló megelőző, védelmi tevékenységet folytatnak.

A személyvédelmi és létesítménybiztosítási feladatok

A hazai szakmatörténetben hosszú időre tekint vissza az uralkodók védelmét ellátó testőrszervezetek fejlődése. Az Osztrák–Magyar Monarchiában az uralkodót magyarországi tartózkodása idején kizárólag a magyar testőrszervezetek őrizték, azaz a Magyar Királyi Nemesi Testőrség és az 1904-ben felállított Magyar Királyi Darabont Testőrség. Valamennyi testőrség a főudvarmester irányítása alatt állt.¹¹⁷ 1919-től már csak egy testőrség működött a Magyar Királyságban, a Magyar Királyi Testőrség. Az uralkodó nyilvános utazásai vagy a Magyar Szent Korona és a koronázási jelvények bemutatásai alkalmával a területileg és feladatkör tekintetében illetékes magyar rendvédelmi testületeket is bevonták az őrzési feladatok teljesítésébe.¹¹⁸

A második világháborút követően 1946-ban jött létre a Köztársasági Elnöki Őrség, de csak rövid ideig, 1948-ig működött, ekkor feladatait az államvédelmi szervek (Államvédelmi Osztály, Államvédelmi Hatóság) vették át, majd 1958-ban alakult meg a BM Kormányőrség, amelynek 1990-ben jogutódja lett a Köztársasági Őrezred. Fő feladatai közé tartozott a védett személyek és kijelölt létesítmények védelme (személyvédelem és objektumvédelem). A Köztársasági Őrezred 2012-ben szűnt meg, és feladatait a Készenléti Rendőrség vette át. 2010-ben alakult meg a Terrorrelhárítási Központ, amelynek feladatai közé tartozik a miniszterelnök, a külpolitikáért felelős miniszter és a legfőbb ügyész védelme, valamint a rendészetért felelős miniszter által ideiglenesen, eseti jelleggel a hatáskörébe utalt egyéb személyvédelmi és létesítménybiztosítási feladatokat.

Szintén hosszú múltra tekint vissza az Országgyűlés személy- és objektumvédelmi feladatait ellátó őrség története. 1912-ben hozták létre a Képviselőházi Őrséget gróf Tisza István elleni sikertelen képviselőházi merényletet követően. 1945-ben alakult meg jogutódjaként a Nemzetgyűlési Őrség, amelyet 1948-ban megszüntettek, és feladatait az Államvédelmi Osztály, majd később az Államvédelmi Hatóság Párt- és Kormányőrsége vette át, majd 1958-ban a BM Kormányőrséghez kerültek feladatai. Az Országgyűlési Őrség 2013. január 1-jével került felállításra az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény rendelkezései alapján, amely többek között ellátja a házelnök személyi védelmét, az Országház és az Országgyűlési Irodaház objektumvédelmét, továbbá az Országgyűlés Hivatala és az Országgyűlési Őrség elhelyezésére szolgáló épületek, valamint az abban tartózkodók biztonsága érdekében létesítménybiztosítási feladatokat lát el.

¹¹⁷ BOBÁK et al. 1995.

¹¹⁸ PARÁDI 2013.

Az Országgyűlési Őrség személyvédelmi és objektumbiztosítási feladatai

Az Országgyűlési Őrség feladata az Országgyűlés védelme, függetlenségének és külső befolyástól mentes működésének biztosítása, tárgyalási rendjének fenntartásával összefüggő, a törvényben meghatározott személyvédelmi, létesítménybiztosítási feladatok biztosítása, protokolláris díszelgési, valamint az elsődleges tűzoltási és tűzbiztonsági feladatok ellátása.

Az Országgyűlési Őrség téma szempontjából releváns feladatainak¹¹⁹ ellátását a személyvédelmi szolgálati ág, valamint az objektumvédelmi szolgálati ág látja el. A szolgálati ágak működését elemző-értékelő csoport segíti.

A személyvédelem során az Országgyűlési Őrség sajátos védelmi eszközökkel és módszerekkel gondoskodik az Országgyűlés elnöke életének és testi épségének biztonságáról.

A személyvédelmi feladatokat az Országgyűlési Őrség más szervekkel együttműködve végzi, amelynek során gondoskodik az Országgyűlés elnöke ellen irányuló erőszakos cselekmények felderítéséről, megelőzéséről, megszakításáról. Az Országgyűlés elnöke életének, testi épségének védelme ellátásában közreműködő rendőri és más szervek tevékenységét az Országgyűlési Őrség koordinálja.

Az Országgyűlési Őrség szolgálati szabályzata szerint a személyvédelmi szolgálat célja:

- a személybiztosítás,
- a lakásbiztosítás,
- a programhely-biztosítás,
- az útvonal-biztosítás,
- az Országgyűlés elnökének biztonságos közúti szállítása, valamint
- az Országgyűlés elnökével kapcsolatos nyílt és operatív biztosítás ellátása.

A személybiztosító feladata az Országgyűlés elnökének közvetlen fizikai védelme, életének, testi épségének megóvása.

A lakásbiztosító feladata az Országgyűlés elnökének és a vele együtt lakó családtagjai elhelyezésére szolgáló létesítmények elleni támadás elhárítása, az illetéktelen személyek bejutásának megakadályozása, a belépő személyek ellenőrzése, a védelem technikai eszközeinek kezelése.

A programhely-biztosító feladata az Országgyűlés elnöke által látogatott rendezvény helyszínének feltérképezése, a biztosítás előkészítése, a rendezvény helyszínének ellenőrzés alá vonása, indokolt esetben lezárása, a védett személy mozgásterületének és ideiglenes szállásának biztosítása.

Az útvonal-biztosító feladata az Országgyűlés elnöke közlekedési útvonalának megelőző ellenőrzése, a veszélyforrások felmérése, elhárítása, az áthaladás biztosítása.

Az operatív személyvédő feladata az Országgyűlés elnöke élete, testi épsége, valamint a védelemre kijelölt objektumok zárt területének biztonságára ellen irányuló cselekmények, az azokat elkövetni szándékozó személyek erre irányuló szándékának előzetes felderítése, valamint az ezt előkészítő vagy megkönnyítő körülmények felfedése és kiküszöbölése.

¹¹⁹ 84/2012. (XII. 28.) BM rendelet.

Ezen feladatok ellátása érdekében az operatív személyvédő az Országgyűlés elnökének testi épségének, valamint a védelemre kijelölt objektumok *veszélyeztetettségére vonatkozó adatokat összegyűjti, rendszerezi és értékeli.*

A fentiek alapján az Országgyűlési Őrség személy- és objektumvédelmét ellátó személyek a nyílt forrású és titkos információgyűjtés alapján bűncselekmény megelőzése céljából egy folyamatos bűnügyi helyzetelemzést, veszélyeztetettségfelmérést végeznek, valamint konkrét események, helyszínek biztonsága, személyek védelme céljából titkos információgyűjtést folytatnak.

Védett személyek és kijelölt létesítmények védelme

A rendőrségi törvény felhatalmazása alapján a védett személyek és kijelölt létesítmények védelméről szóló 160/1996 (XI. 5.) kormányrendelet és annak feladatait konkretizáló, a Magyarország érdekei szempontjából különösen fontos személyek védelmének, a kijelölt létesítmények őrzésének rendőrségi feladatairól szóló 19/2013 (V. 17.) ORFK-utasítás szabályozza a védett személyek és objektumok védelmét.

A fenti jogszabályok alapján a Terrorelhárítási Központ megszervezi és végrehajtja többek között a miniszterelnök, a külpolitikáért felelős miniszter és a legfőbb ügyész állandó védelmét.

A Készenléti Rendőrség többek között megszervezi és végrehajtja a jogszabályban meghatározott állandó személyvédelemben részesülő személyek védelmét, valamint az utóbiztosításra jogosultak védelmét, a Magyarországon tartózkodó nemzetközileg védett személy védelmét.

A személy- és létesítményvédelmi feladatok hatékony ellátása érdekében a Terrorelhárítási Központ, illetve a Készenléti Rendőrség:

- gyűjti, rendszerezi, ellenőrzi és értékeli a védett személy, a kijelölt létesítmény *veszélyeztetettségére vonatkozó*, valamint az ellenük irányuló erőszakos cselekmények *megelőzését szolgáló adatokat*, megteszi a jogszabályban felsorolt feladatokhoz kapcsolódó megelőző védelmi intézkedéseket;
- *összehangolja és irányítja* a biztosítási feladatok megszervezésében, végrehajtásában közreműködő szervezetek, személyek tevékenységét;
- szükség esetén intézkedik a tűzszerészeti, élelmiszer-biztonsági, továbbá a vegyi, biológiai vagy nukleáris veszélyek felderítésére és elhárítására irányuló, valamint az egyéb technikai eszközöket igénylő ellenőrzés lefolytatására.

A Magyarország érdekei szempontjából különösen fontos személyek védelmét és a kijelölt létesítmények őrzését szabályozó belső norma felsorolja azokat a fő tevékenységi köröket, amelyeket ellátnak, illetve koordinálnak az erre a feladatra kijelölt egységek. A főbb feladatkörök: személybiztosítás, lakásbiztosítás, munkahely-biztosítás, lakókörnyezet-ellenőrzés, útvonal-ellenőrzés, helyszínbiztosítás, híradó-biztosítás és biztonságtechnikai védelem, *megelőző védelem*, tűzszerész-biztosítás, technikai biztosítás, utazásbiztosítás, egészségügyi biztosítás.

Természetesen ezekben a feladatkörökben nyílt és titkos információgyűjtés, valamint nyílt és titkos intézkedések egyaránt történnek, történhetnek. A titkos információgyűjtés körébe sorolható intézkedések és gyakorlati végrehajtási metódusuk kifejtésére a témával foglalkozó előadáson kerülhet sor tekintettel annak minősített adattartalmára.

Az ORFK-utasítás a *megelőző védelem* feladatkörben nevesíti a titkos információgyűjtés alkalmazását. A Készenléti Rendőrség (KR) a megelőző védelem körében a védett személyek élete, testi épsége, emberi méltósága, valamint a védett létesítmények zárt területének biztonsága ellen irányuló bármely cselekményt elkövetni szándékozó személyek, csoportok *terveit, szándékait előzetesen felderíti*, továbbá az e cselekmények elkövetését lehetővé tevő, azt előkészítő vagy megkönnyítő körülményeket felfedi, kiküszöböli. A KR e cselekmények felderítése, megakadályozása, megszakítása érdekében nyílt, szükség esetén a *titkos információgyűjtés eszközeit, módszereit veszi igénybe*. A megelőző védelem kiterjed továbbá a védett személyek, létesítmények *veszélyeztetettségére vonatkozó információk, adatok összegyűjtésére, rendszerezésére és értékelésére*.

Ez a tevékenység a korábban tárgyalt Országgyűlési Őrség személy- és objektumvédelmi feladataihoz hasonló folyamatos kockázatelemzést és konkrét események, helyszínek biztosítását, személyek védelmét jelenti nyílt és titkos információgyűjtéssel.

Az információgyűjtések számtalan tényezőre kiterjedhetnek, egy adott védelmi, biztosítási feladat ellátása során, például „[t]isztázni kell, hol létesülhetnek megfigyelőpontok, melyek leplezhetőek, minden a szállás-programhelyre nyíló, kilátást adó pontot is kontroll alatt kell tartani. Úgyszintén biztosítani kell a különféle tartalék menekítési útvonalakat, melyek sok esetben a szomszédos ingatlanokon keresztül vezetnek, tehát minden ingatlan és a rajtuk található épületek alaprajzára is szükségünk lesz.

Ha szükséges, megállapodásokkal, szerződésekkel kell ezek rendelkezésre állását biztosítani. A biztonságtechnika alkalmazása során alapvető a környezet folyamatos megfigyelés alatt tartása, olyan detektáló eszközökkel, hogy már akkor értesülhessünk a változásról, amikor megjelenik a körzetben, így mindvégig figyelemmel kísérhető.”¹²⁰

Az egyes személyvédelmi és létesítménybiztosítási feladatok mint titkos információgyűjtési feladatok ellátása elsősorban az erre kijelölt egységek feladata, de közreműködőként más rendőri szervezeteknek is vannak feladatai, amelyeket az elrendelt védelmi fokozatokhoz igazodva a belső szabályozóban meghatározottak szerinti biztosítási tervek alapján kell ellátni, ezért ennek a területnek az alapszintű ismerete – ahogyan a titkos információgyűjtés alapjainak ismerete is – minden rendőri szerv számára fontos lehet.

A személyi védelem, Védelmi Program

A súlyos és szervezett bűncselekmények elkövetőinek felderítése, a bűnöző szervezetek elleni fellépés eredményessége, a terrorizmus elleni megelőző, felderítő tevékenység egyre gyakrabban ütközött abba az akadályba, hogy elegendő tárgyi bizonyíték nem állt rendelkezésre, illetve a tanúk megfélemlítés, zsarolás egyéb kényszer hatására nem tettek

¹²⁰SZABÓ 2018.

vallomást. Magyarországon már az 1970-es években is előfordultak olyan esetek, ahol a tanukra pressziót gyakoroltak az elkövetők, hogy ne tegyenek vallomást,¹²¹ azonban ezek száma ekkor még elenyésző volt.

Az INTERPOL Főtitkárság 1982-ben munkacsoportot hozott létre Hollandia, Dánia, Német Szövetségi Köztársaság (NSZK), Franciaország és Svájc részvételével a tagállamok területén megjelenő szervezett bűnözés felmérésére.¹²² A felmérés többek között megállapította, hogy Dániában, Hollandiában és az NSZK-ban 15–20 fős szervezett betörőcsoportok követtek el nagyobb városokban lakás- és üzletbetöréseket. Köztük szigorú hierarchia- és munkamegosztással dolgozó betöréssel foglalkozó szervezett bűnözői csoportok voltak. Ilyen volt az úgynevezett „magyar csoport”, akik főleg Nyugat-Európában működtek, és a feladatokat felosztották egymás között. A csoport egyes tagjai a célpontokat választották ki és derítették fel a körülményeket, mások végrehajtották a betöréseket, és a csoporthoz kapcsolódó orrgazdák értékesítették a lopott értéktárgyakat. A bűnözői csoporthoz kapcsolódó ügyvédek látták el a letartóztatott bűnözők jogi képviselését és a csoport gondoskodott a letartóztatott személyek hozzátartozóinak ellátásáról, *illetve fenyegetéssel, a hozzátartozók irányába megtorló intézkedések kilátásba helyezésével elérték, hogy a letartóztatott csoporttag ne tegyen vallomást.*¹²³ Az 1980-as években a keleti szektorra jellemző anyagi javak, illetve piacgazdasági viszonyok hiánya miatt a szervezett bűnözés elsősorban Nyugat-Európában jelent meg.

Magyarországon a rendszerváltást követően az 1990-es években a bűnözés dinamikájának átalakulása, bűnöző szervezetek tevékenységének kiterjedése, a szervezett bűnözés egyre veszélyesebbé válása hozta magával a tanúvédelem problémáját. A vasfüggöny leomlásával, a határok átjárhatóságával a szervezett bűnözés és a tanúvédelem kérdése az Európai Unió tagállamaiban egyre jelentősebb problémává vált.

Több, a kérdéskörrel foglalkozó dokumentum is született már ebben az időszakban. Ezek közül legfontosabbak az Európai Unió Tanácsának az 1995. november 23-i állásfoglalása a nemzetközi szervezett bűnözés elleni harcban alkalmazott tanúvédelemről, az 1996. december 20-i állásfoglalása a nemzetközi szervezett bűnözés elleni harcban az igazságszolgáltatással együttműködő egyénekről, illetve az 1997. február 24-i együttes fellépése az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelemben alkalmazott eljárásról. Az elmúlt két évtizedben számos, a szervezett bűnözéssel és tanúvédelemmel összefüggő jogszabályt fogadtak el. Azonban a továbbiakban nem foglalkozunk a szervezett bűnözés elleni harc, a tanúvédelem jogi fejlődésének, szabályozásának történetével tekintettel a terjedelmi korlátokra. A továbbiakban a hatályos jogszabályok és jogalkalmazói gyakorlat alapján tekintjük át a titkos információgyűjtésnek ezt a speciális területét.

¹²¹Bócz 1996.

¹²²INTERPOL munkacsoport: A szervezett bűnözés tapasztalatai Nyugat-Európában 1984.

¹²³NYESTE 2019.

Különleges bánásmód biztosítása a büntetőeljáráásban

A büntetőeljárási törvény¹²⁴ szabályozásában nagy hangsúlyt kapott az egyéniesítés lehetősége, a büntetőeljáráásban részt vevő személy egyedi igényeinek figyelembevételével. Az eljárás törvény a korábbi szabályokat átstrukturálta, és egy átfogó, rendszert vezetett be.

A különleges bánásmódot igénylő személyekkel kapcsolatos rendszer alapvetése, hogy az eljárásban eljáró szervek (a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság) döntést hozzanak valamennyi olyan esetben, amikor felmerül az egyéniesítés igénye, és a döntés egységes szempontrendszeren alapuljon. A döntést követően nyílik meg a büntetőeljárási törvény eszközrendszere, amely az érintett egyedi igényeit a legmegfelelőbb módon képes kezelni. Az érintett a különleges bánásmódot, illetve az egyes intézkedéseket – a törvény által meghatározott kötelező eseteket kivéve – visszautasíthatja.

A különleges bánásmód megállapításával alkalmazható eszközrendszer a fokozatosság elvére épül. Az alkalmazható eszközök első csoportjába az érintett kíméletét biztosító eszközök tartoznak, amelyek az eljárás menetét érdemben kevésbé befolyásoló intézmények. *A második csoportba a védelmi eszközök tartoznak*, amelyek lényegesen kötöttebbek, és alkalmazására csak az alábbi törvényben bekezdésében meghatározott esetekben kerülhet sor.

A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a különleges bánásmódot igénylő személyt védelemben részesíti,

- ha a büntetőeljáráásban történő részvételével összefüggésben élete, testi épsége, személyes szabadsága veszélyeztetett; illetve
- hogy az e törvény szerinti jogait és kötelezettségeit megfélemlítés és befolyásolás nélkül gyakorolhassa, illetve teljesíthesse.

Büntetőeljárási védelmi intézkedések

A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a különleges bánásmódot igénylő személy védelme érdekében többek között elrendelheti:

- telekommunikációs eszköz használata esetén elrendelheti az érintett személy személyazonosságának megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságok technikai eszközzel történő torzítását;
- eljárás cselekményről hang- vagy kép- és hangfelvétel készítése esetén elrendelheti az érintett személy személyazonosságának megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságait technikai úton torzító másolat készítését;
- a törvényben foglaltak szerint korlátozhatja a terhelt, illetve a védő jelenléti jogát az eljárás cselekményen;
- korlátozhatja az érintett személy részvételével zajló eljárás cselekményen jelen lévő személyek kérdésfeltevési jogát azzal, hogy kérdés feltevésének indítványozását teszi lehetővé;

¹²⁴2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.

- mellőzheti a különleges bánásmódot igénylő tanú szembesítését;
- hivatalból is elrendelheti az érintett személy személyes adatainak *zárt kezelését*;
- kezdeményezheti az érintett személy vonatkozásában *személyi védelem elrendelését*;
- az érintett személyt *különösen védett tanúvá nyilváníthatja*, illetve azt kezdeményezheti;
- kezdeményezheti az érintett személy *Védelmi Programban részvételére irányuló megállapodás megkötését*.

A különleges bánásmódot igénylő személy védelmét biztosító intézkedés alkalmazása esetén *a különleges bánásmód megállapításának kezdeményezésével és vizsgálatával kapcsolatos ügyiratokat zártan kell kezelni*. Az ügyiratok megismerése a korábbi törvény korlátozott és eseti alapon megengedő megismerését a teljes megismerés és eseti alapon korlátozható megismerés elvével váltja fel. A megismerés korlátozására ennek megfelelően csak meghatározott ügyiratok tekintetében és az indítvány jogorvoslattal támadható elutasítása alapján van helye.

A büntetőeljárás során eljáró hatóságoknak gondoskodni kell arról, hogy a büntetőeljárásban kezelt védett adat szükségtelenül ne kerüljön nyilvánosságra, ne juthasson illetéktelen személy tudomására, és a személyes adat védelme biztosított legyen. A személyes adatok zárt kezelését alapvető tanúvédelmi rendelkezésként is tekinthetjük, ugyanakkor a személyes adatokkal kapcsolatos információs önrendelkezési jog nem csupán védelmi célt szolgál, és nem kizárólag a tanú vonatkozásában érvényesülhet, ezért az új büntetőeljárás törvény nem mint védelmi eszközként értékeli, hanem az adatkezelés általános szabályai között helyezi el.

A személyes adatok zárt kezelése

A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság indítványra elrendeli, hogy a sértett, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt vagy ezek segítőjének a nevét, születési nevét, születési helyét és idejét, anyja nevét, állampolgárságát, személyazonosító okmányának számát, lakcímét, értesítési címét, tényleges tartózkodási helyét, kézbesítési címét, illetve elektronikus elérhetőségét zártan kezeljék (zárt adatkezelés).

A zártan kezelt személyes adatot csak az ügyben eljáró bíróság, ügyészség és nyomozó hatóság kezelheti, és azokat az érintett hozzájárulása nélkül csak

a) az ügyben eljáró bíróság, ügyészség és nyomozó hatóság részére,

b) az áldozatsegítő szolgálat részére az áldozatsegítéssel kapcsolatos feladatok ellátása és a pártfogó felügyelői szolgálat részére a közvetítői eljárás lefolytatása céljából, az e feladatok ellátásához elengedhetetlenül szükséges mértékben lehet továbbítani.

A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság biztosítja, hogy a zártan kezelt személyes adat az eljárás egyéb adataiból se váljon megismerhetővé. Van olyan szerző,¹²⁵ aki a személyes adat zárt kezelését semmitmondónak és hatástalannak tartja mint tanúvé-

¹²⁵FARKAS 2002.

delmi intézkedést. Ez az intézkedés az új szabályozás logikájában már nemcsak a tanúhoz kötődő, hanem a sértett, egyéb érdekelt részére is az információs önrendelkezési jogot biztosító rendelkezés nem védelmi intézkedés.

Ez az adatvédelmi intézkedés valójában akkor alkalmazható, ha az elkövető nem ismeri a sértettet, és nem is tudja kikövetkeztetni az eljárás adataiból.

A gyakorlatban előfordul, hogy a tanú és a terhelt lakóhelyük közelsége vagy a közöttük fennálló más kapcsolat okán személyesen is ismeri egymást, így a tanú nevének, esetenként lakóhelyének zárt kezelése a terhelt vonatkozásában céltalan lenne, amely ugyanakkor nem érinti a további személyes adatok zárt kezelésének indokoltságát.

Az ügyirat zárt kezelése

Az ügyiratok zárt kezelése a büntetőeljárás keretei között teljes körű védelmet nyújt a zártan kezelt ügyiratok, valamint az abban található adatok vonatkozásában, mert e körben a büntetőeljárásban részt vevő személyek megismerési, betekintési jogosultsággal nem rendelkeznek. Ezzel szemben például a minősített adatok tekintetében a megismerés általános szabályai érvényesülnek.

A bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság az ügyiratok között elkülönítve, zártan kezeli a törvényben meghatározott ügyiratot.

A zártan kezelt ügyiratot az e törvény, valamint az eljáró bíróság, ügyészség eltérő rendelkezése hiányában csak a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság ismerheti meg.

Az ügyirat zárt kezelése esetén a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság biztosítja, hogy a zártan kezelt ügyirat, illetve annak tartalma az eljárás egyéb ügyirataiból és adataiból ne váljon megismerhetővé;

az ügyiratok megismerését oly módon biztosítja, hogy az ne eredményezze a zártan kezelt ügyirat megismerését.

A törvény a különleges bánásmód speciális eszközeiként tartalmazza a különösen védett tanú, a személyi védelem és a Védelmi Program intézményeit, alkalmazhatóságának eljárásjogi szabályait.

A különleges bánásmód speciális eszközei (a különösen védett tanú, a személyi védelem és a Védelmi Program)

A tanú védelmének kettős az indoka: egyrészt a hatóságok kötelességévé válik annak biztosítása, hogy a tanú a vallomását megfélemlítés nélkül tegye meg, másrészt a tanú életének, testi épségének és egészségének védelme által a büntetőeljárásban részt vevők jogi és fizikai védelme nem csupán azért lényeges, hogy az igazságszolgáltatás érdeke ne csorbuljon, hanem egy jogállamban az állampolgárok védelme egyébként is alapvető.¹²⁶

¹²⁶FANTOLY–BUDAHÁZI 2019, 72.

Különösen védett tanú

A különösen védett tanú szabályozása a korábbi törvényi szabályozáshoz képest megváltozott, mivel már a tanú esetleges ismertsége nem akadályozza az intézmény alkalmazásának. A tanú anonimitásának nem feltétele, hogy a tanú a terhelt számára ismeretlen legyen.

A bíróság az ügyészség indítványára különösen védett tanúvá nyilváníthatja a különleges bánásmódot igénylő tanút, ha

- vallomása kiemelkedő súlyú ügy lényeges körülményeire vonatkozik;
- a vallomásától várható bizonyíték mással nem pótolható; és
- személyének, illetve tanúként történt kihallgatásának felfedése esetén, a tanú vagy hozzátartozója élete, testi épsége vagy személyes szabadsága súlyos fenyegetésnek lenne kitéve.

A különösen védett tanúvá nyilvánítás indítványozásával, a különösen védett tanúvá nyilvánítás előtt a tanú részvételével végzett eljárási cselekményekkel és a különösen védett tanú részvételével végzett eljárási cselekményekkel kapcsolatos ügyiratokat – a törvény eltérő rendelkezése hiányában – *az eljárás ügyiratai között zártan kell kezelni*.

A különösen védett tanú részvételét igénylő eljárási cselekmény végzése során is biztosítani kell, hogy a különösen védett tanú személye ne váljon megismerhetővé.

A különösen védett tanú kihallgatása során fel kell tární és ellenőrizni kell a tanú szavahihetőségét, tudomásának megbízható voltát, és azokat a körülményeket, amelyek vallomása hitelt érdemlőségét befolyásolhatják. Az így szerzett adatokat a kihallgatásról készült jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

Ha a különösen védett tanú jelenlétét telekommunikációs eszköz útján biztosítják, a tanú megtagadhatja a vallomást olyan adatra nézve, amelynek ismeretében személyazonosságára, lakcímére, értesítési címére, tényleges tartózkodási helyére lehet következtetni.

A különösen védett tanú részvételét igénylő eljárási cselekményről írásbeli jegyzőkönyvet kell készíteni, amelyet *zártan kell kezelni*. *A jegyzőkönyvről kivonatot kell készíteni*. A jegyzőkönyvről készített kivonat a jelenlévők közül kizárólag a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság eljárási cselekményen jelen lévő tagjának nevét, a tanú különösen védetté nyilvánításának tényét és az eljárási cselekmény leírását tartalmazza.

Személyi védelem¹²⁷ mint a különleges bánásmód másik speciális eszköze

A személyi védelmi feladatot az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a Magyar Honvédség, valamint a bv. intézet, illetve a javítóintézet látja el a fenyegetett helyzetben lévő személy, valamint a személyére tekintettel más személy személyének és tényleges tartózkodási helyének védelme, közlekedési útvo-

¹²⁷41/2018. (III. 13.) Korm. rendelet a büntetőeljárással összefüggésben személyi védelemben részesíthető személyekről és a személyi védelem ellátásának szabályairól.

nalának biztosítása érdekében. A személyi védelmi feladatot a *büntetőeljárás tartama alatt vagy a büntetőeljárás befejezését követően* lehet ellátni.

A *fenyegetett helyzetben lévő személy* részesíthető személyi védelemben. Fenyegetett helyzetben lévőknek olyan személy tekinthető, aki

- a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott, *büntetőeljárásban részt vevő vagy részt vett azon személy*, akivel szemben a büntetőeljárásban való részvétele miatt vagy azzal összefüggésben, illetve a büntetőeljárási jogai érvényesítésének, kötelezettségei teljesítésének akadályozása, megghiúsítása végett;
- *az eljáró vagy eljáró szerv azon tagja*, akivel szemben a büntetőeljárással összefüggő tevékenysége miatt vagy tevékenysége jogszerű gyakorlásának akadályozása, illetve megghiúsítása végett;
- *a fenti személyekre tekintettel más olyan személy*, akivel szemben a fent meghatározott személyhez fűződő kapcsolata miatt

az életét, testi épségét közvetlenül fenyegető jogellenes cselekményt, így különösen személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó bűncselekményt követtek el, illetve valószínűsíthető, hogy ilyen cselekményt követnek el (fenyegetett helyzetben lévő személy).

a) Személyi védelem kezdeményezése

Személyi védelem kezdeményezhető a büntetőeljárás alatt, illetve azt követően is. A büntetőeljárás tartama alatt az eljáró bíróság, ügyészség és nyomozó hatóság hivatalból vagy a különleges bánásmódot igénylő személy indítványára kezdeményezheti, hogy a különleges bánásmódot igénylő személy, illetve rá tekintettel más személy jogszabályban meghatározott személyi védelemben részesüljön.

A büntetőeljárás befejezése után a fenyegetett helyzetben lévő személy kezdeményezheti.

Fogvatartott személy esetén a személyi védelem elrendelése iránti kérelmet – feladat- és hatáskörében vagy a fenyegetett helyzetben lévő személy indítványára – a büntetőeljárás tartama alatt a büntetőeljárást folytató bíróság, ügyészség vagy nyomozó hatóság egyetértésével a bv. intézet parancsnoka, a fogda parancsnoka, a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény alapján törvényességi felügyeletet gyakorló ügyész, a büntetés-végrehajtási bíró, valamint a javítóintézet igazgatója is előterjesztheti.

A személyi védelemre vonatkozó ügyiratokat, az indítvány, az azt elutasító határozat, valamint a személyi védelem elrendelése és megszüntetése tárgyában hozott döntés kivételével *zártan kell kezelni.*

A rendőrségen belül a Védelmi Program ellátására létrehozott szervezeti egység (a továbbiakban: Tanúvédelmi Szolgálat) vezetője terjeszti elő a kérelmet annak a személynek a személyi védelme elrendelése iránt, akivel szemben a Védelmi Program megszűnt, de fenyegetett helyzete miatt személyi védelme indokolt.

A személyi védelem elrendelése iránt előterjesztett kérelemnek – az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényben meghatározottakon túl – tartalmaznia kell a személyi védelem elrendelését megalapozó adatokat, körülményeket, a fenyege-

tett helyzetben lévő személynek a büntetőeljáráásban betöltött szerepét, a fenyegetettség mértékét és a fenyegetés formáját, módját, a személyi védelem ellátásának eszközeire vonatkozó javaslatot.

b) A személyi védelem elrendelése

A személyi védelem elrendeléséről – a kormányrendeletben meghatározott kivételekkel – annak a nyomozó hatóságnak a vezetője dönt, amely előtt a nyomozás folyamatban van vagy folyamatban volt.

A büntetőügyben bíróként, illetve ügyészként eljáró vagy eljáró személy, valamint a bíróságnál, ügyészségnél szolgálatot teljesítő igazságügyi vagy ügyészségi alkalmazott személyi védelmét a büntetőeljárást folytató vagy folytatott bíróság elnöke, illetve ügyészség vezetője rendeli el.

A nyomozó hatóság, a bv. intézet, valamint a javítóintézet fenyegetett helyzetben lévő tagja esetén a személyi védelmet a fenyegetett helyzetben lévő személy állományilletékes parancsnoka, illetve a javítóintézet igazgatója rendeli el.

A nyomozó hatóság vezetőjének fenyegetettsége esetén a személyi védelmet a felettes szerv vezetője, a bv. intézet vezetőjének fenyegetettsége esetén a személyi védelmet a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka rendeli el.

A személyi védelmet törvényben meghatározott esetben – *sürgősségi intézkedés-ként* – a *Tanúvédelmi Szolgálat vezetője* rendeli el.

Ha a Tanúvédelmi Szolgálat – a büntetőeljáráásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjáról szóló törvény alapján – sürgősségi intézkedésként rendeli el a személyi védelmet, a személyi védelmi feladatok ellátását haladéktalanul megkezdi, és az elrendelésről szóló határozatot 24 órán belül meghozza.

c) Személyi védelem végrehajtása

A személyi védelmi feladatokat – a kormányrendeletben foglalt kivételektől eltekintve – a személyi védelmet elrendelő rendőri szerv a rendőrségről szóló törvény, illetve a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szerveinek hatásköréről és illetékességéről szóló kormányrendeletben erre kijelölt szerv a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló törvény alapján látja el.

Az ügyészség és a bíróság által elrendelt személyi védelem esetén a személyi védelmi feladatokat a rendőrség látja el. A személyi védelmi feladat ellátására jogosult rendőri szerv illetékességét a fenyegetett helyzetben lévő személy lakóhelye, tényleges tartózkodási helye, beosztási helye vagy szolgálati helye alapozza meg.

A fogvatartott, illetve szabadságvesztés büntetését töltő személy esetében a személyi védelmi feladatokat a bv. intézet, illetve a rendőrségnek vagy a Magyar Honvédségnek a fogvatartást foganatosító rendőrségi, katonai fogdát üzemeltető szerve látja el.

A nyomozó hatóság, a bv. intézet, valamint a javítóintézet fenyegetett helyzetben lévő tagjának személyi védelmét a fentiek megfelelő alkalmazásával az a szerv látja el, amelynél a fenyegetett helyzetben lévő személy szolgálatot teljesít vagy teljesített.

A javítóintézetben javítóintézeti nevelésre utalt vagy letartóztatásban lévő fiatalkorú személy személyi védelmét a javítóintézet látja el.

A személyi védelmi feladatok ellátásában – felkérésre – más szerv is közreműködhet.

d) A személyi védelmi feladatok ellátásának eszközei

A személyi védelmi feladatok ellátása során a fenyegetett helyzetben lévő személy védelméhez szükséges, azzal arányos bármely intézkedés alkalmazható, így különösen rendszeres járőrszolgálat,

Az elrendelő szerv a védelem alatt álló személy lakó- vagy tartózkodási helyét, munkahelyét biztosítja járőrszolgálat szervezésével ezekre a helyekre. Amennyiben ezek nem a saját illetékességi területén vannak, úgy más hatóság közreműködésével biztosítja a feladat ellátását, akit a határozatban úgyszintén kijelöl. Ez a gyakorlatban jellemzően úgy valósul meg, hogy a megkeresett helyi rendőrkapitányság a járőrútvonalakba a megjelölt objektumokat betervezi, majd a járőr azokat rendszeresen felkeresi, esetenként közvetlenül kapcsolatba lép a védett személlyel, ellenőrzi, hogy történt-e valamilyen rendkívüli esemény a környezetében.

Technikai eszköz:

A személyi védelem leggyakrabban használt végrehajtási módja. A bűnüldöző hatóság 24 órájában elérhető, kifejezetten erre a célra használt telefonszámot biztosít a védett személy részére. Egyéb technikai megoldások alkalmazására is sor kerülhet, mint például pánikgombos helyzetmeghatározó rendszer vagy akár folyamatos hang- és videókapcsolat.

Folyamatos hírösszeköttetés:

Ennek során biztonságtechnikai és a vagyonvédelmi megoldások kerülnek alkalmazásra, például rácsok, biztonsági ajtók, riasztóberendezések.

Védőruházat biztosítása:

Többnyire az őrszeméllyel történő végrehajtás esetén kerül alkalmazásra. Önálló végrehajtási módként elsősorban a hatóság tagjainak védelme esetén kerülhet szóba, például lövedékálló mellény biztosításával.

Őrszemélyzet (kiképzett):

Az alkalmazás célja a várható támadás megelőzése, elhárítása. Lehet eseményekhez kötött, vagy akár állandó, 24 órás. Kapcsolódhat személyhez, objektumhoz vagy akár útvonalhoz. Az objektum lehet magánlakás, közintézmény vagy akár egy eljárás cselekmény külső helyszíne.

Titkos információgyűjtés:

Ha a személyi védelem a fenti intézkedésekkel nem biztosítható, a személyi védelmi feladatokat a személyi védelmet elrendelő vagy ellátó szerv által meghatározott *őrszeméllyel biztosított helyen* kell ellátni.

A személyi védelmet ellátó szerv *tájékoztatja a fenyegetett helyzetben lévő személyt* a tervezett, valamint a megtett intézkedésekről a személyi védelmi feladatok ellátásának keretében alkalmazandó eszköz kiválasztása és – lehetőség szerint – végrehajtása során a fenyegetett helyzetben lévő személlyel *együttműködik, egyeztet*, a fenyegetett helyzetben lévő személy biztonságának megóvása érdekében *ajánlásokat tehet*, amelyekben javasolhatja az életmód, így különösen a közlekedési útvonalak, belföldi és külföldi utazások, egyéb magánprogramok megváltoztatását.

e) *A személyi védelem felülvizsgálata, megszüntetése*

A személyi védelem fenntartásának indokoltságát a személyi védelmet elrendelő szerv – a személyi védelmet ellátó szerv együttműködésével, álláspontjának beszerzése mellett – *háromhavonta felülvizsgálja.*

A személyi védelmet haladéktalanul *meg kell szüntetni*, ha

- az elrendelés feltételei már nem állnak fenn,
- a fenyegetett helyzetben lévő személy a személyi védelemről írásban lemond.

A személyi védelmet elrendelő szerv a személyi védelmet *megszüntetheti*, ha

- a személyi védelem tartama alatt elkövetett szándékos bűncselekmény elkövetése miatt a fenyegetett helyzetben lévő személlyel szemben büntetőeljárást rendelnek el;
- a fenyegetett helyzetben lévő személy az ajánlásoktól indokolatlanul eltért, vagy tájékoztatási kötelezettségét a személyi védelem további fenntartását súlyosan veszélyeztető vagy azt lehetetlenné tevő módon önhibájából megszegi;
- a fenyegetett helyzetben lévő személy a személyi védelem biztosításához szükséges eszközök alkalmazása ellen tiltakozik;
- a fenyegetett helyzetben lévő büntetőeljárásban részt vevő személy a büntetőeljárási kötelezettségeit nem teljesíti.

*A Védelmi Program*¹²⁸

A Védelmi Program a különleges bánásmód harmadik speciális eszköze, amely a *büntetőeljárásban részt vevő vagy részt vett személy*, illetve ezen személyek *hozzátartozója, továbbá a felsoroltak személyére tekintettel fenyegetett helyzetben lévő más személy védelmének* a jogszabályban meghatározott *személyi védelem keretében nem biztosítható olyan szervezett formája*,

- amelyet a rendőrség – polgári jogi viszony keretében – a fenyegetett helyzetben lévő személlyel megkötött *megállapodás szerint végez*, és
- amelynek során *különleges intézkedések alkalmazása*, illetve – az érintett társadalmi beilleszkedésének elősegítése érdekében – *mentális, szociális, gazdasági, humán és jogi támogatás nyújtása* szükséges;

A Védelmi Programot a rendőrség erre kijelölt szerve (KR Tanúvédelmi Szolgálat) fogatatosítja különleges óvintézkedések formájában a fenyegetett helyzetben lévő személy részére.

a) *A Védelmi Program hatálya, a megállapodás kezdeményezése, megkötése, feltételei*

A Védelmi Program a büntetőeljárás tartama alatt, illetve a büntetőeljárás befejezését követően alkalmazható. Megállapodás a büntetőeljárásban részt vevő vagy abban részt vett, együttműködő személlyel köthető, feltéve, ha az alábbi feltételek *együttesen fennállnak*:

¹²⁸2001. évi LXXXV. törvény a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjáról.

- olyan vallomást tett vagy kíván tenni, amely kiemelkedő súlyú bűncselekmény lényeges körülményeire, bűnszervezet összetételére, tevékenységére, bűnszervezettel fenntartott kapcsolatára, bűnszervezet által tervezett vagy elkövetett bűncselekményekre vonatkozik;
- a vallomása a tényállás felderítését, bizonyítását, az elkövető kilétének megállapítását és felelősségre vonását jelentősen segítette vagy segítheti, és megalapozottan feltehető, hogy más módon a bizonyíték beszerzése kilátástalan vagy aránytalanul nagy nehézséggel járna, és a megállapodás megkötésével a bizonyíték beszerzése valószínűsíthető,
- a fenyegetett helyzete a büntetőeljárásban való részvételével függ össze; és
- a fenyegetett helyzetben lévő személy, illetve az érintett védelme a személyi védelem keretében nem biztosítható.

Fedett nyomozóval akkor is köthető megállapodás, ha a büntetőeljárásban vallomást nem tett, de az abban való közreműködése megfelel a fent meghatározott követelményeknek, és hivatásos szolgálati jogviszonya a megállapodás megkötéséig megszűnt.

b) A Védelmi Programban való részvétel

A jogszabályban meghatározott Védelmi Programban történő részvételre irányuló megállapodás megkötését az *eljáró bíróság, az ügyészség és az ügyészség egyetértésével a nyomozó hatóság* – a különleges bánásmódot igénylő személy hozzájárulásával – hivatalból vagy a különleges bánásmódot igénylő személy indítványára kezdeményezheti.

A bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság az indítvány előterjesztésétől számított három napon belül dönt a kezdeményezés tárgyában.

A *büntetőeljárás befejezését követően* a megállapodás megkötését az a nyomozó hatóság kezdeményezheti, amely előtt a büntetőeljárás folyt.

A *büntetés-végrehajtási intézetben fogva tartott esetében* a megállapodás megkötését a büntetés-végrehajtási intézet, az ügyészség, illetve a büntetés-végrehajtási bíró is kezdeményezheti.

Fedett nyomozó esetén a megállapodás megkötését a fedett nyomozót foglalkoztató szerv vezetője kezdeményezheti az eljáró vagy eljáró nyomozó hatóság vezetőjének egyetértésével.

A megállapodás megkötését a Tanúvédelmi Szolgálatnál kell kezdeményezni, *amely harminc napon belül*

- a kezdeményezést elutasítja, ha az előzetes pszichológiai és a biztonsági kockázatot felmérő vizsgálat alapján a fenyegetett helyzetben lévő személy a védelemre alkalmatlan;
- egyetértése esetén a megállapodás megkötésére irányuló megindokolt javaslatát az országos rendőrfőkapitányhoz állásfoglalásra felterjeszti.

A kezdeményezés kézhezvételekor a Tanúvédelmi Szolgálat megkezdi a felvételi eljárást. Ennek keretében elvégzi a *pszichológiai és a biztonsági kockázatot felmérő vizsgálatot*. A pszichológiai vizsgálatra azért van szükség, mivel az alkalmazott óvintézkedések komoly mentális igénybevételt jelentenek az abban részt vevő személy számára, amelyre, ha nem alkalmas, úgy a Védelmi Programra se kerülhet sor.

A biztonsági kockázatot felmérő vizsgálat egy kockázatelemzés, a fenyegetettség felmérése. A Tanúvédelmi Szolgálat a védelem szempontjából releváns adatokat gyűjt az elérhető nyilvántartásokból – akár más szervek megkeresésével –, továbbá betekintést kér a bűnügy, valamint a kapcsolódó eljárások irataiba, legyen az nyílt vagy minősített.

Az eljárás megkezdését követő *30 napon* belül a Tanúvédelmi Szolgálatnak döntenie kell a Védelmi Program végrehajthatóságáról. Ha egyetért a kezdeményezéssel, úgy indokolt javaslattal fordul az országos rendőrfőkapitányhoz, aki három napon belül állást foglal.

A kezdeményezés elutasítása tárgyában hozott döntést a Tanúvédelmi Szolgálat – mások és a Tanúvédelmi Szolgálat érdekeinek sérelme nélkül – indokolni köteles, de ellene jogorvoslatnak nincs helye.

Az országos rendőrfőkapitány a Tanúvédelmi Szolgálat javaslata alapján a kezdeményezés elutasítása tárgyában vagy megállapodás megkötése iránti szándékáról a megállapodás kezdeményezésétől számított *három napon belül foglal állást*.

Ha az országos rendőrfőkapitány a megállapodás megkötésével egyetért, a fenyegetett helyzetben lévő személlyel a Tanúvédelmi Szolgálat önállóan köt megállapodást, feltéve, ha az érintettnek harmadik személlyel, illetve harmadik személynek az érintettel szemben fennálló kötelezettségeit, követeléseit – a törvényben meghatározott kivétellel – teljesíti és erről nyilatkozik, illetve követeléseit, igényeit érvényesíti.

Ha az érintett Védelmi Programba való felvételéhez kiemelkedő bűnüldözési vagy igazságszolgáltatási érdek fűződik, és az érintett kötelezettségeit önhibáján kívül nem tudja teljesíteni, a Tanúvédelmi Szolgálat az e célra rendelt költségvetési előirányzat felhasználásával gondoskodik a követelés teljesítéséről.

A Védelmi Programba bekerülő személy életmódjával kapcsolatban a Tanúvédelmi Szolgálat javaslatot tehet annak megváltoztatására, és a követendő magatartásra ajánlásokat tehet. Itt például át kell beszélni az esetleges üzleti tevékenység folytatásának kérdéseit, az egészségügyi problémák megoldását (betegségei, gyógyszerigény, kezelőorvos stb.) a családlátogatások, az iskolalátogatás megszervezését, a közüzemi, banki számlafizetések, a postai küldemények átvételének, a telefonálásnak szabályait.

A Védelmi Programba vont személyek részére személyazonosság megváltoztatása esetén a megváltoztatott adatokra okiratok, együttműködési megállapodások felhasználásával biztosítani kell a „normális” állampolgári életvitelhez szükséges kellékeket (társadalombiztosítás, egyéb biztosítások, folyószámlák, munkanélküli segély stb.). Át kell beszélni az alkalmazandó védelmi intézkedéseket, az életvezetési legendáját. A védelem alá vont személyt a Védelmi Program során rendszeresen pszichológiai vizsgálatoknak kell alávetni. Több esetben olyan is előfordult, hogy a Védelmi Programba bekerülő személy nem tudta pszichésen elviselni a kötöttségeket, illetve a tanú korábbi életviteléhez képest túl „jó, normális” körülmények között élt, és visszavágyott korábbi életviteléhez, ezért kérte a Védelmi Program megszüntetését.

c) Sürgősségi intézkedések

Halaszthatatlan szükség esetén, ha a késedelem veszéllyel jár, és a megállapodás megkötése valószínűsíthető, a Tanúvédelmi Szolgálat vezetője a személyi védelmet,

különleges óvintézkedésként elköltöztetését, illetve a Védelmi Programba bevont fogvatartottnak az elhelyezéséül szolgáló büntetés-végrehajtási intézetből másik büntetés-végrehajtási intézetbe történő átszállítását – a fenyegetett helyzetben lévő személy, illetve az érintett kérelmére vagy a hatóság kezdeményezésére – a megállapodás megkötését megelőzően is elrendelheti. Sürgősségi intézkedés keretében – nemzetközi együttműködés során – az érintett külföldön ideiglenesen elhelyezhető, illetve külföldi megkeresésre Magyarországon elhelyezhető.

d) Különleges óvintézkedések

Tartózkodási hely megváltoztatása:

A tartózkodási hely megváltoztatásával az érintett biztonságos helyen való elhelyezése (elköltöztetése), illetve a Védelmi Programba bevont fogvatartottnak az elhelyezéséül szolgáló büntetés-végrehajtási intézetből másik büntetés-végrehajtási intézetbe történő átszállítása.

Személyi védelem igénybevétele:

A Védelmi Program hatálya alatt álló személy esetében a személyi védelem elrendelésére a Szolgálat vezetője jogosult.

Nyilvántartásokban adatzárlat elrendelése:

A Tanúvédelmi Szolgálat az adatzárlat elrendelésével gyakorlatilag megtiltja az adatkezelőnek, hogy nyilvántartásokból – függetlenül attól, hogy az elektronikus vagy manuális – kiadják az érintett adatait.

Az adatzárlat célja kettős. Egyrészt megakadályozza azt, hogy az érintett adataihoz illetéktelenül hozzáférjenek, másrészt lehetőséget biztosít a jogszerű adatkérőnek, hogy eljusson a Tanúvédelmi Szolgálathoz. Az intézkedés ugyanis nyílt, az adatzárlat tényéről az adatkezelő köteles tájékoztatni az adatkérőt.

Amennyiben az adatkérő megkeresi a Tanúvédelmi Szolgálatot, az eldönti, hogy teljesíthető-e az adatszolgáltatás. Kizárólag a Védelmi Programra okot adó büntetőeljárást folytató hatóság számára nem tagható meg az adatszolgáltatás.

Az adatkezelő úgyszintén köteles a Tanúvédelmi Szolgálatot tájékoztatni az adatkérésről, és az azt kérő személyről.

A Tanúvédelmi Szolgálat megkeresésére az adatkezelő szerv – így különösen a személyiadat- és laccím-, a személyiigazolvány-, az anyakönyvi, az útiokmány-, bűnügyi, idegenrendészeti, a gépjárművezetőiengedély- és gépjármű-, az ingatlan-, a cég-, társadalombiztosítási, adó-, szociális és egészségügyi, katonai nyilvántartásokat kezelő szerv – köteles az érintett személyes adatait a Tanúvédelmi Szolgálat által meghatározott körben zárolni, és az adatszolgáltatást megtagadni. Az adatszolgáltatás – a Tanúvédelmi Szolgálat engedélyével és annak közreműködésével – nyomós közérdek érvényesítése érdekében teljesíthető.

Az adatkezelő szerv közli a zárolt adatok szolgáltatását igénylővel az adatzárlat elrendelésének tényét. Ezzel egyidejűleg az adatkezelő szerv a megkeresésről a Tanúvédelmi Szolgálatot haladéktalanul értesíti.

A nyilvántartott adatokkal kapcsolatos megkeresés vagy adatkérés jelzésének előírása:

Ez egy rejtett adatfigyelés, amely során az adatokra a Tanúvédelmi Szolgálat jelzést helyez el a nyilvántartásban, és az adatkérő tájékoztatása nélkül szerez tudomást a lekérdezés tényéről.

Névváltoztatás.

A személyazonosság megváltoztatása:

Az eredeti személyazonosító adatokra adatszárlat kerül elrendelésre, az ahhoz tartozó okmányokat a Tanúvédelmi Szolgálat bevonja, majd rögzíti az új adatokat a nyilvántartókban, és kiadja az új okmányokat. Az eredeti személyazonosító adatok csak a Tanúvédelmi Szolgálat engedélyével kerülhetnek ismét felhasználásra. Az új személyazonossághoz a Tanúvédelmi Szolgálat az érintett bevonásával kidolgoz és alkalmaz egy új élettörténetet.

A nemzetközi együttműködésben való részvétel:

A nemzetközi együttműködés keretében a Tanúvédelmi Szolgálat, amennyiben Magyarország területén nem tudja biztosítani az érintett védelmét, a külföldi társszervvel megállapodva más országba költözteti. Ilyenkor az érintett a magyar Védelmi Programban marad, a Tanúvédelmi Szolgálat csak a védelem ellátásával bízza meg a másik ország tanúvédelmi egységét. Külföldi társszerv is megkeresheti a Szolgálatot, és felkérheti a védelem ellátására. A nemzetközi együttműködés szabályait a két vagy többoldalú nemzetközi szerződések állapítják meg.

e) Az érintett támogatása

A Tanúvédelmi Szolgálat az érintett társadalmi beilleszkedésének elősegítése érdekében – ha arra más jogszabály szerint nem jogosult – az áldozatokat segítő egyesületekkel együttműködve gondoskodik a védelem alatt álló mentális, szociális, gazdasági, humán támogatásáról, a jogi segítségnyújtás biztosításáról. A Tanúvédelmi Szolgálat által nyújtott ellátások és támogatások biztosításának szabályait a Kormány rendeletben¹²⁹ állapítja meg.

A Tanúvédelmi Szolgálat a támogatás keretében az alábbi támogatási formákat nyújthatja:

- *személyes gondoskodás körébe tartozó támogatási formák;*
- *pénzbeli kiegészítő támogatási formák.*

1. A személyes gondoskodás körébe tartozó támogatási formák:

- *A fenyegetett helyzetben lévő személy biztonságos helyen való elhelyezése esetén az alapvető szükségletek kielégítését szolgáló, természetben nyújtott támogatás.*

Az egészségügyi és mentálhigiénés ellátás:

Ha az érintett nem áll társadalombiztosítási jogviszonyban, betegsége esetén a kormányrendeletben részletezett egészségügyi szolgáltatásokat, gyógyászati segédeszközöket a Tanúvédelmi Szolgálat téríti. A Tanúvédelmi Szolgálat gondoskodik az érintett

¹²⁹28/2002. (II. 27.) Korm. rendelet a Védelmi Programban résztvevők, valamint reájuk tekintettel más személyek támogatásáról és az egyes támogatási formákról, továbbá a büntetőeljárásban résztvevők, valamint az eljárást folytató hatóság tagjai személyi védelme elrendelésének feltételeiről és végrehajtásának szabályairól szóló 34/1999. (II. 26.) Korm. rendelet módosításáról

részére olyan szakemberek, illetve intézmények segítségével, akik vagy amelyek az érintett lelki szükségleteinek kielégítésére speciális segítő-támogató tevékenységet végeznek, és közreműködnek a mentális válsághelyzetek feloldásában.

Nevelés, oktatás, nevelési-oktatási és gyermekintézményi elhelyezés:

Az érintett, az ügyvivő, kiskorú érintett esetén a törvényes képviselő kérelmére az érintett óvodai nevelésével, általános iskolai, gimnáziumi, szakközépiskolai, szakmunkásképző, szakiskolai oktatásával, diákotthoni, kollégiumi és gyermekvédelmi intézményben történő elhelyezésével kapcsolatos étkezési, tanfelszerelési, utazási (bérlet) költséget a Tanúvédelmi Szolgálat részben vagy egészben megtérítheti, feltéve, ha a Védelmi Programban való részvétele miatt vagy rajta kívül álló okból addigi tanulmányait a korábbi keretek között nem folytathatja.

Az érintett kérelmére a Tanúvédelmi Szolgálat – legfeljebb a képzettség megszerzéséhez előírt időtartamra – átvállalhatja az érintett felsőfokú oktatásának tandíját, költségtérítését, egyéb díját, feltéve, hogy ez a védelem érdekeit nem veszélyezteti.

Magyar nyelvi oktatás:

A magyar állampolgársággal nem rendelkező és magyarul nem tudó érintett a Tanúvédelmi Szolgálat által nyújtott vagy a Tanúvédelmi Szolgálat által megjelölt intézményben szervezett egyéni vagy csoportos magyar nyelvi oktatáson (alapfokú nyelvoktatás, felzárkóztató nyelvi képzés) való részvételének költségei – feltéve, hogy arról törvény vagy nemzetközi kötelezettségvállalás másként nem rendelkezik – a Tanúvédelmi Szolgálatot terhelik.

A jogi segítségnyújtás:

A Tanúvédelmi Szolgálat az érintett részére ingyenes jogi tanácsadást nyújthat, meghatalmazás alapján képviselheti az érintettet azokban a jogügyletekben, ahol ezt a jogszabályok megengedik, és az ügyvivő közreműködése a védelem érdekeit sértően vagy veszélyeztetné; elősegíti azt, hogy az érintett ügyvéd segítségét vehesse igénybe.

2. A pénzbeli kiegészítő támogatási formák:

Pénzbeli kiegészítő támogatásra akkor kerülhet sor, ha arra az érintett a jövedelmi és vagyoni viszonyai alapján rászorul.

A rendszeres létfenntartási hozzájárulás:

Az érintett rendszeres létfenntartási hozzájárulásra jogosult a Tanúvédelmi Programba való felvételétől kezdve addig, amíg – biztonságának veszélyeztetése nélkül – részben képes csupán önállóan gondoskodni létfenntartásáról, alapvető szükségleteinek kielégítéséről.

Külföldi érintettek esetében az okmányok fordítási költségének megtérítése:

A Szolgálat a külföldi érintett hivatalos okmányai magyar nyelvre történő fordításának költségeit megtéríti a fordítást végző részére.

Az otthonteremtési támogatás:

A nagykorú érintett részére, kérelmére, a Tanúvédelmi Programba való felvétele után egy alkalommal otthonteremtési támogatás adható, amennyiben a kérelem tárgyát képező ingatlan nem haladja meg a lakáscélú támogatásokról szóló jogszabályban meghatározott méltányolható lakásigény mértékét.

A lakhatási támogatás:

Lakhatási támogatás olyan pénzbeli kiegészítő támogatási forma, amelyet a Tanúvédelmi Szolgálat az érintett részére lakbérének, albérleti díjának, szállásköltségének megfizetéséhez nyújthat.

Egyszeri támogatás a személyazonosság megváltoztatása esetén

Ha az érintett személyazonosságának megváltoztatására került sor a Tanúvédelmi Szolgálat az érintettet társadalmi beilleszkedését segítő egyszeri támogatásban részesítheti.

f) A Tanúvédelmi Szolgálat közreműködése az érintett kötelezettségeinek teljesítésében

A törvényben írt feltételek teljesülése esetén a Tanúvédelmi Szolgálat a jogosult támogatásban részesíti. A támogatás az érintett kötelezettségének mértékéig terjedhet, és lehetőleg abban a formában kell teljesíteni, mint amilyenben azt az érintett is teljesítette. Ha a tartás, illetve gondozás a Tanúvédelmi Szolgálat részéről az érintett biztonságának veszélyeztetése nélkül nem teljesíthető, a Tanúvédelmi Szolgálat a tartás, illetve gondozás értékét pénzben téríti meg a jogosult részére.

g) A Védelmi Program megszűnése

A Védelmi Program megszűnik, ha

- a védelem feltételei már nem állnak fenn,
- az érintett a védelemtől lemond,
- az érintett a Tanúvédelmi Szolgálattal való együttműködést megtagadja,
- a Tanúvédelmi Szolgálat a megállapodást felmondja, vagy
- az érintett védelmét a megkereső állam megszünteti, és erről a Tanúvédelmi Szolgálatot értesíti.

A Tanúvédelmi Szolgálat a megállapodást felmondhatja, ha

- a sértett, a tanú vagy a terhelt büntetőeljárás kötelezettségeit nem teljesíti,
- a védelem tartama alatt az érintettel szemben szándékos bűncselekmény elkövetése miatt indított büntetőeljárás a védelem további fenntartását veszélyezteti,
- az érintett indokolatlanul eltért a megállapodásban rögzített követendő magatartási szabályoktól, vagy tájékoztatási kötelezettségét önhibájából megszegte,
- az érintett indokolatlanul megtagadta a részére a Tanúvédelmi Program keretében biztosított, munkavégzésre irányuló jogviszonyban való részvételt, illetve más jövedelemszerző tevékenység végzését, vagy
- az érintett a jogszabályban meghatározott kötelezettségének nem tesz eleget.

h) A Védelmi Programban részt vevő személyek büntetőeljárás jogai és kötelezettségei

A Védelmi Programban való részvétel önkéntes, és addig tart, ameddig azt az érintett is akarja, a Tanúvédelmi Szolgálat és az érintett folyamatos együttműködésén alapul, a büntetőeljárás jogokat nem érinti, a Védelmi Program előtti jogok és kötelezettségek továbbra is megmaradnak.

A Védelmi Programban részt vevő személy esetén a büntetőeljárás törvény rendelkezéseit a következő eltérésekkel kell alkalmazni:

- a Védelmi Programban történő részvétellel kapcsolatos minden ügyiratot zártan kell kezelni;

- a Védelmi Programban részt vevő személyt a védelmet ellátó szerv útján kell idézni, illetve értesíteni, az ilyen személy részére kézbesítendő ügyiratot csak a védelmet ellátó szerv útján lehet kézbesíteni;
- a Védelmi Programban részt vevő személy a büntetőeljárásban az eredeti természetes személyazonosító adatait közli, a lakcímének, értesítési címének, illetve a tényleges tartózkodási helyének közlése helyett a védelmet ellátó szerv címét jelöli meg;
- a Védelmi Programban részt vevő személy személyes adatait zártan kell kezelni;
- a Védelmi Programban részt vevő személy zártan kezelt személyes adatait és az ilyen adatait tartalmazó ügyiratokat csak az ismerheti meg, illetve arról csak annak adható felvilágosítás, akinek a részére a védelmet ellátó szerv ezt engedélyezte;
- a Védelmi Programban részt vevő személy megjelenésével, illetve közreműködésével felmerült költség nem bűnügyi költség;
- a Védelmi Programban részt vevő személy védelmét ellátó személy minden eljárási cselekményen jelen lehet, ahol a védett személy jelen van;
- a Védelmi Programban részt vevő személy megtagadhatja a vallomást olyan adatra nézve, amelynek ismeretében az új személyazonosságára, az új lakcímére, értesítési címére, illetve tényleges tartózkodási helyére lehet következtetni.